

januari

Gemeente Amsterdam
Bureau Monumenten & Archeologie

Archeologisch bureauonderzoek

**Plangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats
Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer**

BO 10-002 Amsterdam 2010

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding	5
1 Administratieve gegevens plangebied	6
1.1 Administratieve gegevens	6
2 Wet- en regelgeving	7
2.1 Algemeen	7
2.2 Nationale regelgeving	7
2.3 Provincie Noord-Holland	8
2.4 Gemeente Amsterdam	8
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie	10
2.6 Situatie bestemmingsplangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats.	12
3 Bodemkunde en historie	13
3.1 Algemeen	13
3.2 Historisch-topografische inventarisatie	14
3.2.1 Ontginning en eerste bewoning	14
3.2.2 Buitenplaatsen	16
3.2.3 De Nieuwe Oosterbegraafplaats	18
3.3 Archeologische inventarisatie	19
4 Archeologische verwachtingskaart	20
5 Archeologische beleidskaart	23
Conclusie	25
Bronnen	26

Samenvatting

Bureau Monumenten & Archeologie (BMA) heeft in opdracht van Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het bestemmingsplangebied de Nieuwe Oosterbegraafplaats. Dit is bedoeld om het cultuurhistorische verleden van het plangebied in kaart te brengen en daarmee een beeld te krijgen van de archeologische sporen die in de bodem aanwezig kunnen zijn.

De historisch topografische kartering heeft geresulteerd in een overzicht van archeologische informatie over de ontwikkeling van de Nieuwe Oosterbegraafplaats. Van dit ruimtelijke en landschappelijke beeld is een archeologische verwachting opgesteld die omgezet is naar een beleidskaart. De kaart biedt een specificatie van de beleidsregels en maatregelen voor de vereiste archeologische monumentenzorg.

Er worden drie soorten beleidszones onderscheiden die zijn afgeleid van drie clusters van archeologische verwachtingen (hoge verwachting, lage verwachting en geen verwachting). Elke zone kent een specifieke normering om vast te stellen of en in welke mate eventueel archeologisch veldonderzoek nodig is in de bouwplanontwikkeling. Een specificatie van deze beleidsregels per zone is te vinden op de beleidskaart (p 28 en 29).

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat ook in geval geen archeologisch vervolgonderzoek is vereist en toch bodemvondsten ouder dan 50 jaar worden aangetroffen dit aan Bureau Monumenten en Archeologie gemeld moet worden zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen kunnen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Inleiding

Het archeologisch bureauonderzoek van Bureau Monumenten en Archeologie (BMA) betreft een inventarisatie van archeologische c.q. cultuurhistorische waarden binnen het plangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats, stadsdeel Oost-Watergraafsmeer. Uitgaande van deze waardestellende inventarisatie wordt het beleid vastgesteld voor het behoud en/of documentatie van eventuele archeologische overblijfselen in verband met toekomstige plannen.

Het archeologisch bureauonderzoek vindt plaats in het kader van het opstellen van het bestemmingsplan de Nieuwe Oosterbegraafplaats. De voorliggende waardestelling is gebaseerd op een historisch topografische inventarisatie van kaartmateriaal, publicaties en archiefbronnen, in samenhang met archeologische informatie over vergelijkbare locaties in de directe omgeving.

In het bureauonderzoek komen het nationale, provinciale en gemeentelijke archeologiebeleid (hoofdstuk 2), de historische en archeologische achtergronden (hoofdstuk 3) en de archeologische verwachting van de plangebieden (hoofdstuk 4) aan de orde, gekoppeld aan een beleidskaart (hoofdstuk 5) waarmee wordt gespecificeerd of en in welke mate archeologische maatregelen binnen (toekomstige) planontwikkeling vereist zijn.

1 Administratieve gegevens plangebied

Het plangebied de Nieuwe Oosterbegraafplaats wordt in het noordoosten begrensd door de middenweg, in het zuidoosten door het slotje de Molenwating, in het zuidwesten door de Rozenburglaan en in het noordwesten door de Kruislaan.

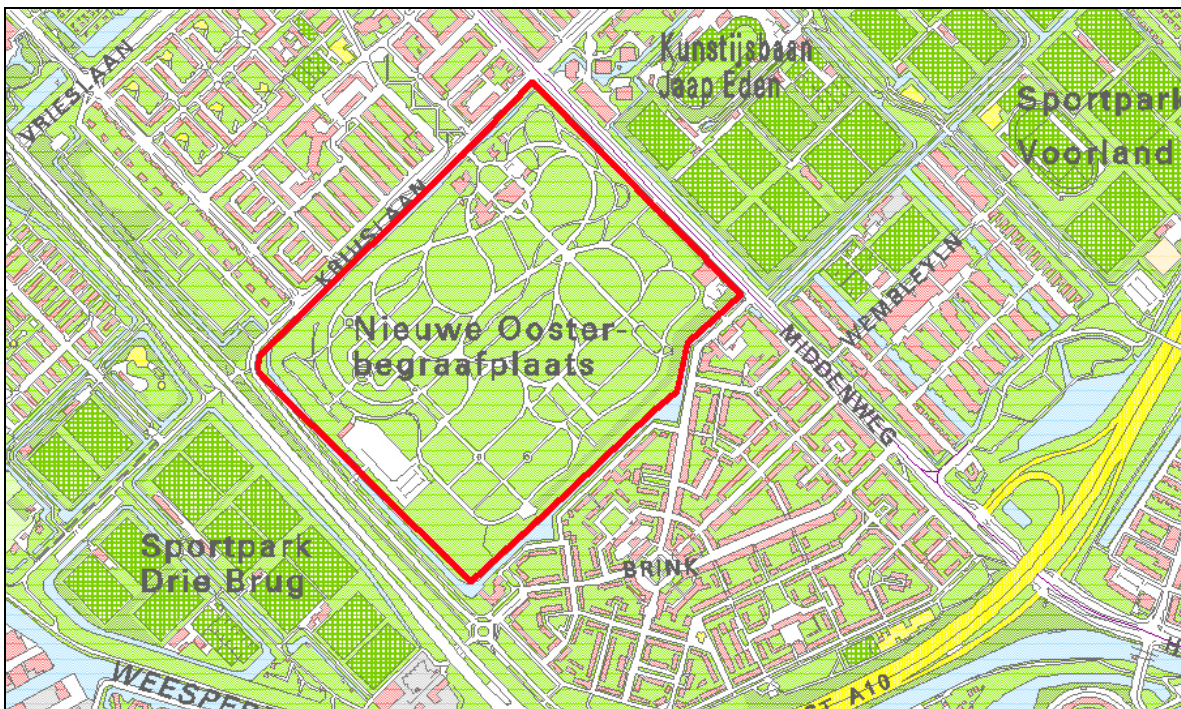
1.1 Administratieve gegevens

Opdrachtgever Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer
Contactpersoon De heer J. Boesveldt
Adres Postbus 94801
Postcode / plaats 1090 GV Amsterdam

Plangebied

Provincie	Noord-Holland	Gemeente	Amsterdam
Plaats	Amsterdam	Kaartblad	25 G
ARCHIS meldingsnr.	38480		
X-coördinaat NW	124.076	Y-coördinaat NW	484.045
X-coördinaat NO	124.535	Y-coördinaat NO	484.501
X-coördinaat ZO	124.881	Y-coördinaat ZO	484.150
X-coördinaat ZW	124.451	Y-coördinaat ZW	483.620

Locatie

1 Plangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats (rood).

2 Wet- en regelgeving

2.1 Algemeen

Het archeologische erfgoed bestaat uit voorwerpen en structuren die in de bodem bewaard zijn. Ook landschappelijke of infrastructurele elementen kunnen een archeologische waarde hebben. Deze materiële overblijfselen vormen een onderdeel van onze leefomgeving waarvan het behoud in de bodem of documentatie op maat gesneden maatregelen vergen. Het archeologische bodemarchief levert een bijdrage aan de cultuurhistorie van onze stad en maakt de beleving van het verleden bovendien tastbaar.

Vanwege de ruimtelijke aard van archeologische sporen en vondsten in de bodem heeft het archeologische beleid raakvlakken met dat van de ruimtelijke ordening. Door de wijziging van de Monumentenwet 1988 met ingang van 1 september 2007 is de zorg voor het archeologisch erfgoed geïntegreerd in ruimtelijke ordeningsprocessen. Een essentieel uitgangspunt van de nieuwe wet is dat het erfgoed in de bodem beter wordt beschermd. Dit betekent dat in ruimtelijke ontwikkelingen vroegtijdig rekening wordt gehouden met archeologisch erfgoed. Als behoud in de bodem geen optie is, dan is, voorafgaand aan de bodemverstoring, onderzoek nodig om archeologische overblijfselen te documenteren en de informatie en vondsten te behouden. In de dichtbebouwde stedelijke omgeving is in de praktijk doorgaans sprake van deze laatste optie.

2.2 Nationale regelgeving

Aan het einde van de jaren tachtig groeide het besef dat archeologische vindplaatsen in Europa ernstig werden aangetast door grootschalige infrastructurele werken, de toename van bouwlocaties en de intensivering van de landbouw. Om het archeologische erfgoed beter te beschermen hebben de Europese ministers van Cultuur in 1992 het Verdrag van Valletta opgesteld (ook bekend als het Verdrag van Malta).

Een essentieel uitgangspunt van dit verdrag is dat behoud van archeologisch erfgoed in de bodem (in situ) in iedere fase van planontwikkeling dient te worden meegewogen. Als behoud in de bodem (bv door middel van technische maatregelen en/of planaanpassing) geen optie is, dient het bouwplan te voorzien in maatregelen om archeologische overblijfselen op een juiste wijze (volgens de wettelijk verplichte Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie) te documenteren en de informatie en vondsten te behouden. Het verdrag stelt de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan, dat bodemverstoring tot gevolg heeft, verantwoordelijk voor de planologische en de financiële inpassing van archeologisch onderzoek. De nieuwe wet ter uitvoering van dit verdrag, de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)¹, is per 1 september 2007 definitief van kracht.

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg zijn vier wetten gewijzigd: de Monumentenwet 1988, de Ontgrondingenwet, de Wet milieubeheer en de Woningwet. De Wet op de Ruimtelijke Ordening bevatte al voorschriften om meer rekening te houden met archeologie ten behoeve van kwaliteitsverbetering van ruimtelijk beleid. Dit betekent o.a. dat elk bestemmingsplan

¹ Stb. 2007, nr. 42.

op archeologisch beleid zal worden getoetst.² Vanwege het ruimtelijke karakter van het bodemarchief heeft het archeologische beleid raakvlakken met dat van de ruimtelijke ordening. Door de wetwijzigingen worden archeologische belangen vanaf het begin van de besluitvorming in de ruimtelijke ordening meegewogen. Ondanks de getroffen maatregelen om vooraf archeologisch onderzoek in te plannen kunnen toevalsvondsten bij bouwprojecten worden aangetroffen. Hiervoor blijft de meldingsplicht van kracht.³

2.3 Provincie Noord-Holland

Per 1 juli 2008 is de nieuwe wet Ruimtelijke Ordening (Wro) in werking getreden. Hierdoor is de verhouding tussen de provincie en de gemeenten gewijzigd. In het beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland omschrijft de provincie haar rol.⁴ Hierbij staat de samenwerking met gemeenten op basis van gemeentelijke en de provinciale structuurvisie centraal. Tevens handhaaft de provincie de Belvédère-benadering, waarin behoud van cultuurhistorie door ontwikkeling wordt nagestreefd. Als toetsingskader voor bestemmingsplannen en projectbesluiten met een Beeldkwaliteitplan hanteert de Provincie tevens het beleidskader en het streekplan. Op grond van de Wro dienen gemeenten bij de vaststelling van bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen de Provinciale Ruimtelijke Verordening in acht te nemen.

In het beleidskader is opnieuw de Cultuur Historische Waardenkaart (CHW) opgenomen, waarin gebieden, die naar verwachting archeologisch waardevol zijn, zijn aangewezen als provinciale archeologische attentiegebieden. De waardestellingen van de CHW zijn bedoeld als primaire algemene indicaties die per specifiek plangebied nadere invulling en precisering behoeven.

De provinciale beleidsintentie is om invulling aan de primaire doelstelling van het Verdrag van Malta te geven en archeologische reservaten aan te wijzen. Deze gebieden dienen om archeologische monumenten duurzaam te beschermen en te beheren en daarmee voor toekomstig onderzoek te bewaren.⁵ Daarnaast betreft de provincie nadrukkelijk culturele waarden, waaronder ook archeologie, bij de realisatie van de ruimtelijke- en stedelijke vernieuwing.

2.4 Gemeente Amsterdam

In aansluiting op het rijks- en provinciaal beleid besteedt de gemeente specifieke aandacht aan vroegtijdige inpassing van archeologie in de ruimtelijke ordeningsprocessen.⁶ Uitgangspunt hierbij is een kwalitatief adequaat beheer van het cultureel erfgoed met aandacht voor een efficiënte voortgang van bouwprocessen en kostenbeheersing. Tegen deze achtergrond is de afdeling Archeologie BMA in 2001 gestart met een nadere inventarisatie van archeologische verwachtingen in elk afzonderlijk stadsdeel. Hiertoe worden onder meer verschillende historische kaartbeelden van het stadsdeelgebied met elkaar vergeleken. Deze inventarisatie is bedoeld als een verfijning van het verwachtingsbeeld van de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Cultuur Historische

² Artikel 38a lid 1 van de gewijzigde Monumentenwet schrijft hierover dat *De gemeenteraad bij vaststelling van een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1 van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond, rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. Met 'monument' wordt hier een (onbeschermd) archeologisch monument bedoeld, ofwel alle terreinen welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde* (art. 1 Monumentenwet).

³ Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988.

⁴ Provincie Noord-Holland 2006.

⁵ Van Eerden 2008, 14-15.

⁶ BMA 2005, 58.

Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland, en de landelijke Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) waarin de stedelijke gebieden niet gekarteerd zijn.

De nieuwe wetgeving schrijft voor dat bij vaststelling van een nieuw bestemmingsplan altijd een nadere waardestelling nodig is van de aanwezige archeologische verwachting in de vorm van een bureauonderzoek. Dit bureauonderzoek behelst een specificatie van eventuele archeologische waarden binnen een specifiek plangebied en een advies met betrekking tot het daarbij behorende beleid en/of te nemen maatregelen. Bij de formulering van het beleid staat altijd een realistische balans tussen het archeologische belang ten opzichte van de voortgang van het ruimtelijke ontwikkelingsproces in de stad centraal.

De bescherming van (verwachte) archeologische waarden kan in een bestemmingsplan (o.a.) worden geregeld met een aanlegvergunning als bedoeld in artikel 3.3.a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Verder kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet een rapport dient te overleggen als bedoeld in artikel 39, tweede lid en kan worden bepaald dat aan een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet voorschriften kunnen worden verbonden als bedoeld in artikel 39, derde lid, van de Monumentenwet. Zowel aan een aanlegvergunning als uitzondering kunnen voorschriften worden verbonden in het belang van de archeologische monumentenzorg.

Bij de bepaling van de uitzonderingsdrempels voor archeologisch wordt een combinatie van factoren, in acht genomen, te weten: a) de specifieke aard van de cultuurhistorische / archeologische waarden, b) het oppervlak van het te ontwikkelen terrein en c) de diepte van de bodemingreep. Volgens deze systematiek gelden in Amsterdam dertien beleidsvarianten:

- 1: gebieden met bekende archeologische waarden. Aangezien hier met zekerheid archeologische overblijfselen aanwezig zijn, is bij elke bodemingreep ongeachte het oppervlak of de diepte archeologisch onderzoek noodzakelijk
- 2: bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 50 m² en minder dan 0,50 m onder maaiveld.
- 3: gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog aanwezige historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. Deze gebieden zijn onbebouwd of de bebouwing dateert van vóór de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 0,50 m onder maaiveld.
- 4: bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog in het landschap zichtbare historisch infrastructurele assen / in historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing dateert uit het einde van de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 1,00 m onder maaiveld.
- 5: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting langs voormalige (overbouwde of opgehoogde) historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² en minder dan 2,00 m onder maaiveld.
- 6: onbebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de landelijke periferie van Amsterdam. Hier liggen archeologische vondsten dicht aan het oppervlak, zodat relevante archeologische lagen kunnen zijn opgenomen in de bouwvoor. De bouwvoor heeft gemiddeld een diepte van 0,3 – 0,5 m waaronder een eerste sporenveld zichtbaar wordt. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² en minder dan 0,50 m onder maaiveld.

- 7: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit het einde van de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 1,00 m onder maaiveld.
 - 8: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 2,00 m onder maaiveld.
 - 9: terreinen met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 500 m².
 - 10: gebieden met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn buiten het historische centrum van Amsterdam. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 10.000 m².
 - 11: gebieden met een lage archeologische verwachting die onder water in het IJ liggen, of die als haven in het IJ liggen of die van oorsprong een opgespoten eiland (bijv. baggerdepots uit de 19de eeuw of eilanden zoals IJburg) zijn. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 4,00 m ÷ NAP.
 - 12: gebieden met een lage archeologische verwachting die in een droogmakerij liggen. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 0,50 m onder maaiveld.
 - 13: gebieden zonder archeologische overblijfselen omdat hier al archeologisch onderzoek of grootschalig grondverzet heeft plaatsgevonden voor bijv. zware funderingen, kelders, tunnels ed. Er geldt daarom een lage archeologische met een uitzondering voor archeologisch onderzoek. Deze categorie plangebieden zijn wel indirect van belang voor archeologische planning omdat ze aanwijzingen geven voor de eventuele aanwezigheid van archeologische resten in omliggende gebieden.
- Voor alle beleidsvarianten geldt dat van het dieptecriterium alleen kan worden afgeweken als exacte gegevens over de bodemopbouw of de aanwezige verstoringen bekend zijn.

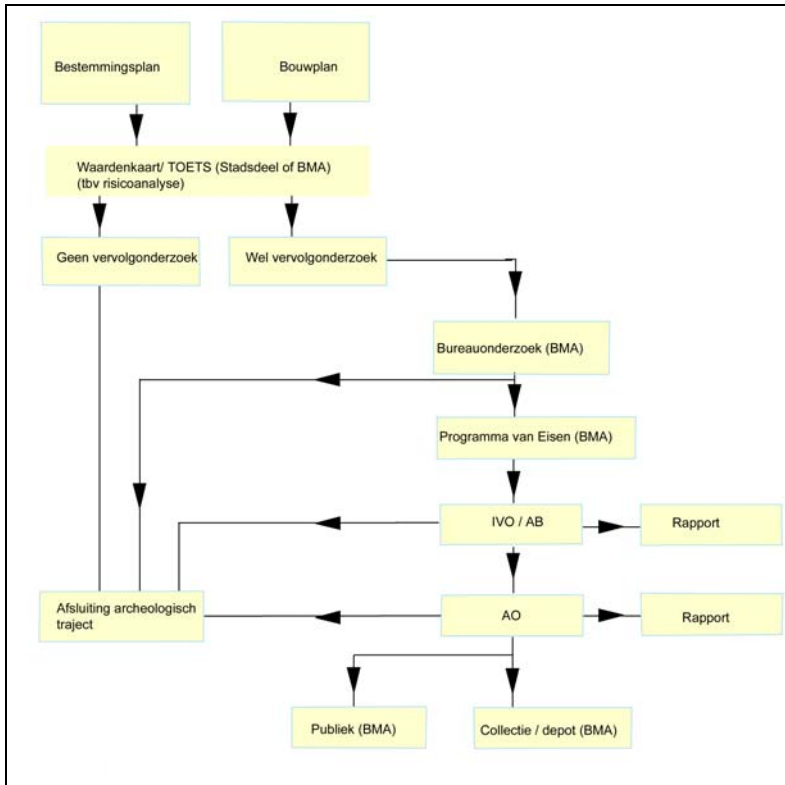
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie

Voor de inpassing van archeologisch onderzoek in het proces van de ruimtelijke planvorming bestaat een standaard pakket van maatregelen waarvan de kwaliteitsnormen door het ministerie van OCW zijn opgesteld (KNA: Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie). De maatregelen gaan uit van een gefaseerde aanpak, zodat per plangebied, al naar gelang de locatie, de aard van de bodemingreep en de archeologische verwachting, een op maat gesneden programma kan worden opgesteld. Er is sprake van een gefaseerde aanpak waarbij een onderscheid gemaakt wordt in het Bureauonderzoek (BO), eventueel gevolgd door het Inventariserend Veldonderzoek (IVO) en de Archeologische Opgraving (AO) of een Archeologische Begeleiding (AB).

Het IVO is bedoeld om de resultaten van het bureauonderzoek te toetsen. Het geeft inzicht in de aanwezigheid en toestand van de archeologische overblijfselen in de bodem. Een AO wordt uitgevoerd in geval er sprake is van een vindplaats met archeologische resten die volledig dienen te worden gedocumenteerd en geborgen.

Een AB houdt in dat er geen apart archeologisch onderzoek plaatsvindt voorafgaand aan het bouwproces, maar dat de bouwgreep onder begeleiding van een archeoloog wordt uitgevoerd. Volgens de vigerende KNA voorschriften kan dit alleen in geval van uitzondering, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een beperkte bodemingreep op een gewaardeerd terrein of een AMK-

terrein. Elke onderzoeksfase wordt afgesloten met een selectiebesluit. Hierin wordt vastgesteld welke delen van een plangebied in aanmerking komen voor verder archeologisch onderzoek of voor bescherming en welke delen van het plangebied verloren gaan zonder een archeologische opgraving (afb. 2). De wijze waarop de verschillende archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd is afhankelijk van de omvang van de bouwlocatie, de aard van de archeologische resten en de opzet van het civiel technisch programma. Goede integratie van de het archeologisch programma in het bouwproces is een belangrijke voorwaarde voor efficiëntie in de uitvoering.

2 Stroomschema archeologisch onderzoek.

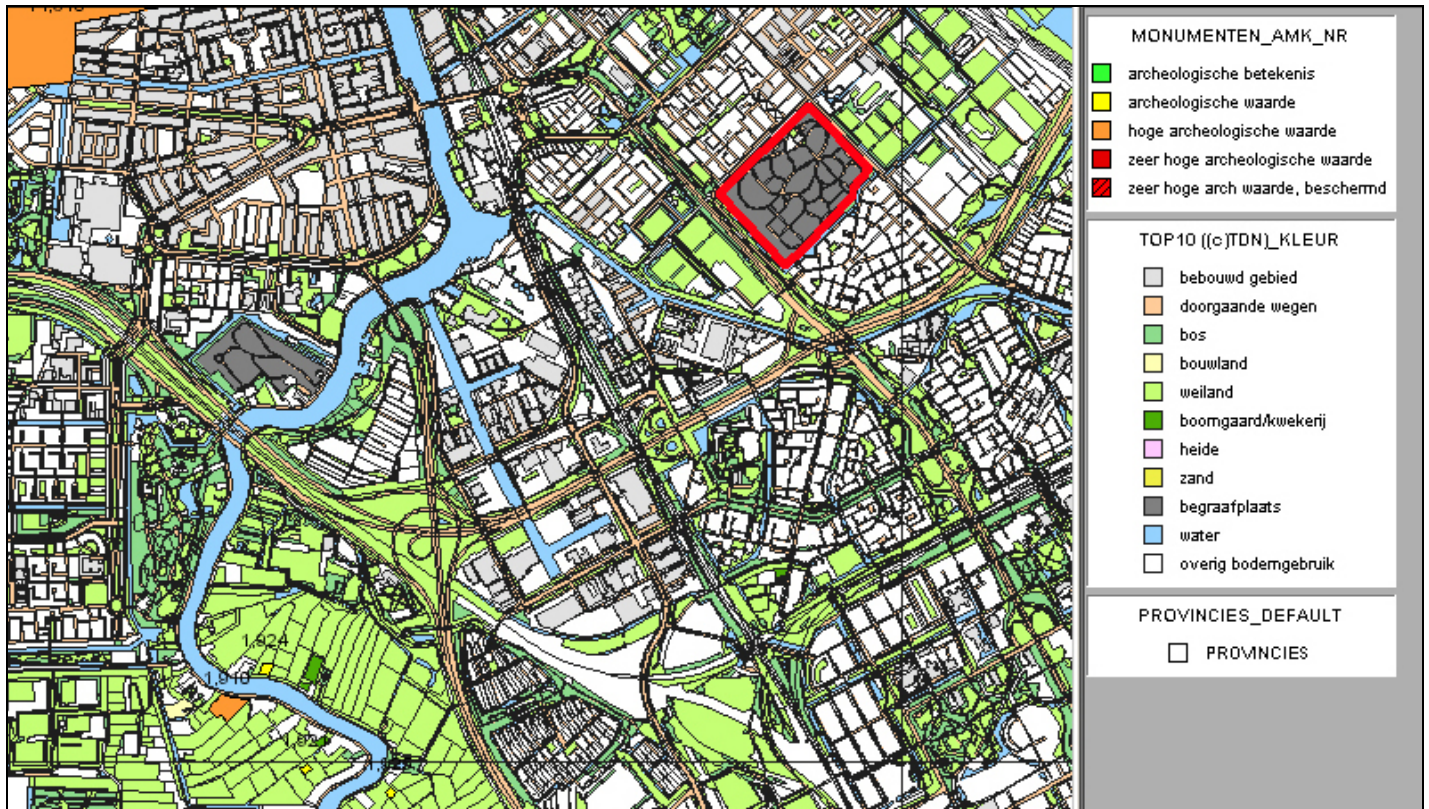
Indien een archeologische waardestelling in het kader van een bestemmingsplan geformuleerd wordt, zal hieruit pas een eventueel veldonderzoek voortkomen wanneer bouw aanvragen in het kader van het betreffende bestemmingsplan ingediend worden. Voor alle veldonderzoeken is een Programma van Eisen (PvE) vereist. Hierin zijn de kwalitatieve randvoorwaarden en onderzoeksvragen voor het werk vastgelegd. Het vormt de basis voor verdere planning en kostenraming. In het PvE wordt tevens beschreven of archeologische overblijfselen in de bodem bewaard kunnen blijven of dat opgraven van deze resten noodzakelijk is (selectiebesluit). Het PvE is onderdeel van de bouwprocedure. Het (laten) opstellen ervan behoort tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van het bouwplan.

Ondanks de maatregelen om vooraf archeologisch onderzoek in te plannen kunnen toevallig vondsten bij bouwprojecten worden aangetroffen. Hiervoor blijft de wettelijke meldingsplicht van kracht.⁷ Dit houdt in dat de uitvoerder of opdrachtgever de gemeente over de vondst dient te informeren zodat maatregelen ter documentatie of berging ervan getroffen kunnen worden.

⁷ Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988.

2.6 Situatie bestemmingsplangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats.

Binnen het plangebied zijn geen wettelijk beschermde archeologische monumenten aangewezen. Bovendien is het plangebied volgens de Archeologische Monumenten Kaart (AMK: terrein 14.611) en de provinciale Cultuur Historische Waardenkaart (CHW: MLA 245A) vrij van zones met een archeologische waardering (afb. 3). Het verwachtingsbeeld van de AMK en CHW is echter algemeen van aard en dient in het kader van de bouwplanvorming nader te worden uitgewerkt. Het volgende hoofdstuk betreft een historisch topografische analyse ten behoeve van een specificatie en een ruimtelijk onderscheid van de archeologische verwachtingen.

3 Het plangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats, in rood aangegeven, op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). Het plangebied valt buiten gebieden met een hoge archeologische waardering (oranje). De Cultuurhistorische Waardenkaart van de Provincie Noord-Holland (CHW) komt overeen met het kaartbeeld van de AMK.

3 Bodemkunde en historie

3.1 Algemeen

Het huidige 'natuurlijke' landschap in en om Amsterdam wordt in grote mate bepaald door de landschapsvorming die zich voltrok in het Holoceen, de periode na de laatste IJstijd (vanaf ca. 10.000 BP). Er heerste toen vanaf ca. 4.000 BP een gematigd klimaat waarin veengroei mogelijk was. Toen ontstond hier in de kuststreek het zogenaamde Hollandveen. Het Hollandveen Laagpakket bevindt zich thans in de ondergrond tussen gemiddeld 4 - 5 m ÷ NAP en 2 m ÷ NAP en loopt plaatselijk door tot 0 m NAP. Dit natuurlijke landschap is omgevormd tot een veenweidegebied door middel van grootschalige veenontginningen, die in de 11de eeuw van start gingen.⁸ Bij de cultivatie van het landschap speelde de waterhuishouding een cruciale rol. Tegelijkertijd met de veenontginningen begon ook de aanleg van dijken en later in de 17de en 18de eeuw volgde de uitgebreide droogmakerijen waarbij grote watergebieden in Noord-Holland werden ingepolderd. Wat de vroegste bewoning van Amsterdam betreft dateren de oudste archeologische sporen van huizen tot nu toe uit de 12de eeuw. Rond de stad en met name op de hoger gelegen strandwallen in Noord Holland zijn vindplaatsen met bewoningssporen die teruggaan tot in de Bronstijd (ca. 2.000 - 800 v. Chr.).

De eerste bewoning van Amsterdam ontwikkelde zich in de 12de en 13de eeuw aan de Nieuwendijk/Kalverstraat en de Warmoesstraat/Nes. Met de aanleg van de (Nieuwezijds en Oudezijds) burgwallen in de 14de eeuw startte het proces van stadsvorming. De stad had eerst een aarden omwalling ('sciltraminge') als verdedigingswerk die in de laatste kwart van de 15de eeuw werd vervangen door een stenen stadsmuur. De laatmiddeleeuwse stad was omsloten door de huidige Singel aan de westkant en de Geldersekaade en Kloveniersburgwal aan de oostkant. In de periode 1585-1663 groeide de stad explosief door vier stadsuitbreidingen. Ten tijde van de Eerste Uitleg (1585-1586) verplaatste de stadsrand zich naar de huidige Herengracht en de Oudeschans. Bij de Tweede Uitleg (1592-1596) verschenen er vier nieuwe woon- en werkeilanden (Marken, Uilenburg, Rapenburg en Vlooienburg) aan de oostkant van de stad. In 1613 ontstond met de Derde Uitleg aan de westzijde van de stad de woon- en werkbuurt de Jordaan en het eerste deel van de grachtengordel tot aan de Leidsegracht. De vroeg 17de-eeuwse stad werd beschermd door een gebastioneerde aarden wal ontworpen naar de nieuwste fortificatieplannen uit Italië, voorzien van elf bolwerken. Met de Vierde Uitleg van 1663 werd in de Gouden Eeuw het halfcirkelvormige stadsplan van Amsterdam voltooid. Het oostelijke deel van de grachtengordel werd aangelegd over de Amstel en aan het IJ werden de drie oostelijke haveneilanden Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg gerealiseerd. De nieuwe bakstenen stadswal (met nu in totaal 26 bolwerken) volgde met z'n gracht het tracé van de huidige Singelgracht.

De eerste woonwijken buiten de Singelgracht verrezen naar aanleiding van het uitbreidingsplan Kalff in 1877, gevolgd door een tweede ring na annexatie van grote delen van de gemeenten Nieuwer-Amstel en Sloten in 1896. De 20ste-eeuwse groei van de stad valt uiteen in vier fasen; bebouwing van de Baarsjes, Zuid en Oost in de twintiger en dertiger jaren, het door nieuwbouw aaneengroeien van voormalige dijkdorpen in Amsterdam Noord, de wederopbouwijken aan de westzijde van de stad (de Westelijke Tuinsteden) en de bebouwing van de voormalige Bijlmermeer in de zestiger en zeventiger jaren. Met IJburg borduurt de stad begin 21ste eeuw weer voort op het concept van vier eeuwen tevoren, het creëren van stedelijk areaal in en aan het IJ.

⁸ Veerkamp 1997, 10-31.

3.2 Historisch-topografische inventarisatie

Voor deze historisch topografische analyse zijn verschillende cartografische bronnen gebruikt, waaronder de Topografische Militaire Kaart (1854) gecombineerd met gegevens van de kaarten van Amsterdam en omstreken van Joost Jansz. Beeldsnijder (1575) en Nicolaes Visscher (ca. 1700), de kaart van Pieter van den Berge (1719) en de Chromotopografische Kaart (ca. 1900).

4 Het Diemermeer op de kaart van J.J. Beeldsnijder uit 1575.

3.2.1 Ontginning en eerste bewoning⁹

Ter plaatse van het plangebied Nieuwe Oosterbegraafplaats bevond zich tot het begin van de 17de eeuw het Diemer- of Watergraafsmeer. Het meer is vermoedelijk ontstaan rond 1200 door een doorbraak van de Diemerzeedijk. Oorspronkelijk was er sprake van twee meren, gescheiden van elkaar door een weg. In het midden van de 14de eeuw verdween deze weg en ontstond het meer zoals dit te zien is op de kaart van J. Beeldsnijder uit 1575 (fig. 4). Het meer stond via de Diem in verbinding met de Zuiderzee en mondde aan de westkant uit in de Amstel. De naam Watergraafsmeer wordt het eerst genoemd in een pachtovereenkomst uit 1342: graft (=gracht) verwijst naar de open verbinding tussen Zuiderzee en Amstel.¹⁰

Het Diemermeer was voor de stad Amsterdam in strategisch opzicht van belang. Dankzij de aanwezigheid van oorlogsschepen in en om het meer kon in 1508 de vloot van de Geldersen (onder leiding van Karel van Egmond) worden verjaagd. In 1529 kwam het watergebied in eigendom van Amsterdam. In 1573 was het meer opnieuw het toneel van hevige gevechten. Nu waren het de Geuzen onder leiding van Sonoy die naar Amsterdam oprukten, dat toen nog aan de kant van Spanje stond, en de stedelijke vloot wisten te verslaan.¹¹

Omdat de watermassa zich telkens uitbreidde en een bedreiging voor de omgeving werd, kreeg Amsterdam in 1624 toestemming van de Staten van Holland en West-Friesland om het meer te

⁹ Euwe 2009, 14 en 15

¹⁰ Hendriksen 1998, 13

¹¹ Hendriksen 1998, 15

omdijken en droog te malen. In de jaren 1627-29 werd het Diemermeer drooggelegd.¹² Het inpolderen van meren gebeurde al sinds de 16de eeuw. Het verschaftte werk en was doorgaans een goede investering voor de initiatiefnemers.¹³ Na de eerste drooglegging liep de diep gelegen (5,50 m ÷ NAP) Diemermeerpolder nog enige malen onder water, voor het laatst in 1672 toen Amsterdam, om de dreiging van de Franse troepen te weren, de polder liet onderlopen. Na het rampjaar 1672 echter bleef de polder – nu aangeduid als de Watergraafsmeer - definitief droog.

In de polder werden twee haaks op elkaar staande hoofdwegen aangelegd, de Middel Wech en de Kruis Wech, en werd een rechthoek van tochtsloten gegraven die naar twee zijden afwaterden op de ringvaart. Door kleinere slootjes werd de polder in 60 kavels van ca 9 hectare gedeeld. Aanvankelijk werden de kavels vooral verpacht aan tuinders en boeren, terwijl eind 17de – begin 18de eeuw op steeds meer percelen door kooplieden-regenten pleziertuinen werden aangelegd en buitenhuizen werden gebouwd.¹⁴

In de 18e eeuw telde de Watergraafsmeer meer dan 160 grotere en kleinere buitens. Daarnaast hield een deel van het gebied zijn agrarische bestemming. Langs de Middenweg, de Kruislaan en de

ringdijk verschenen grote buitens zoals Frankendael en Reigersburg. In het noordwesten van de polder, waar ook het plangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats ligt, ontwikkelde zich een gebied met smalle lanen en doorgaans kleinere buitens en pleziertuinen (parkachtige wandeltuinen). De kaart van Pieter Mol uit 1770 geeft hiervan een gedetailleerd beeld (fig. 5). Ten noordwesten van de buitens en tuinen aan de Kruislaan bevond zich de 650 m lange Maliebaan¹⁵, één van de vier in West-Nederland. De overige drie bevonden zich in Den Haag, Leiden en Utrecht. Aan het eind van de maliebaan, stond de herberg de Maliebaan, ook het Maliehuis genoemd.

5 Het plangebied op de kaart van Pieter van den Berge uit 1719.

¹² Carasso-Kok 2004, 95

¹³ Thurkow 1987, 60

¹⁴ Hendriksen 1998, 16-19

¹⁵ Bedoelt als speelbaan voor een balspel.

7 Buitenplaats Rozenburg, een ets van Daniël Stopendael (1725)

Zoomerlust

Een buitenplaats gelegen aan de Kruislaan op de plek waar later de Nieuwe Oosterbegraafplaats is aangelegd. Het is onbekend wanneer de buitenplaats precies gebouwd is maar op de kaart van Visscher uit 1700 is bebouwing op de locatie te zien.

Pauw en Haage

Gelegen in de noordwestelijke hoek van het plangebied aan de kruising bij de Middelweg met de Kruislaan. In 1700 gebouwd door Joannes Nicolaesen Abo en wordt Dronthem genoemd. De buitenplaats veranderd een aantal keer van eigenaar en wordt vervolgens in 1729 aangeduid als Pauw en Haage. In 1779 wordt het afgebroken en de grond inclusief de nog resterende bijgebouwen, zoals 'de menagerie' en een tuinhuis met stalling, verkocht. Blijkbaar was de grond in die tijd meer waard dan het gebouw dat erop stond.

Starrenbosch

Gebouwd in 1690 door de ijzerhandelaar Matthias Trip als buitenplaats Uytvlucht. Veranderd in 1695 van eigenaar en wordt vervolgens het Blaauwe Huis genoemd. Twee jaar later aangeduid als Starrenbosch. Rond 1800 bestaat de buitenplaats niet meer.

Maanenburg

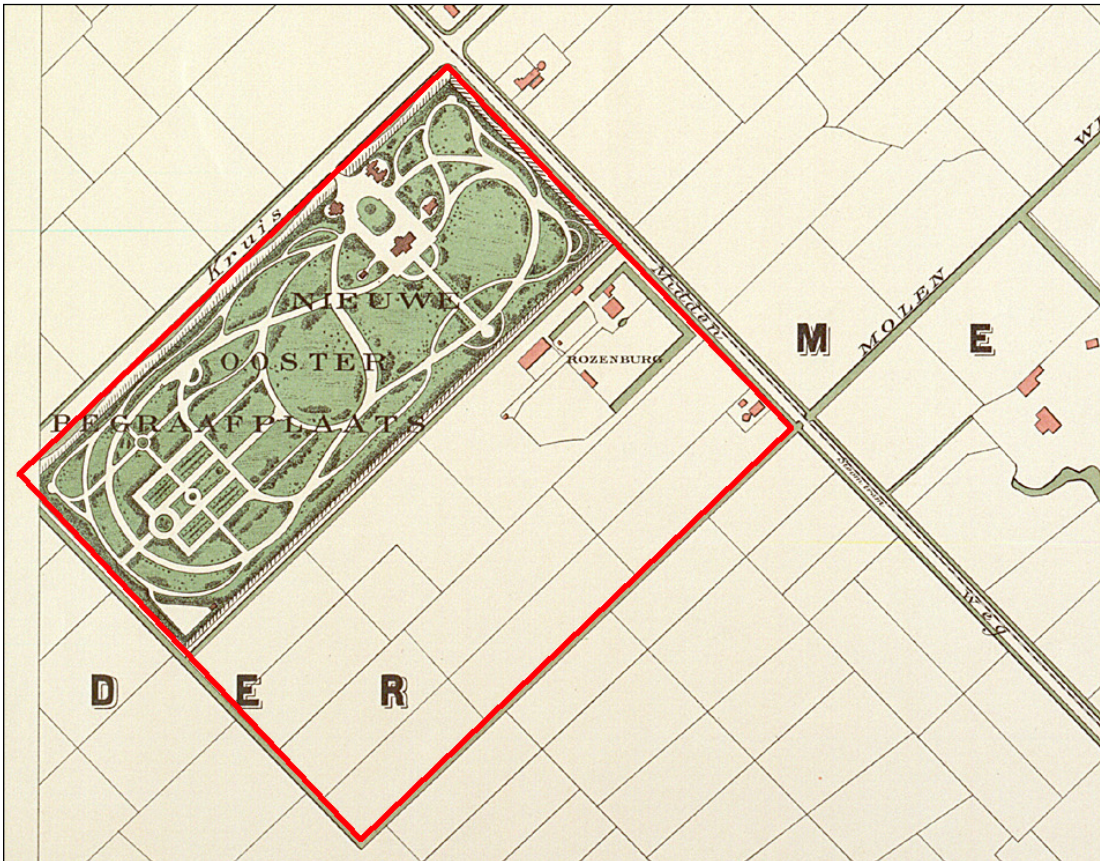
Buitenplaats gelegen aan de Kruislaan. Bouwdatum en bewoners onbekend.

Groenlust

In 1720 gebouwd met de naam Zinrana. Na een aantal eigenaren veranderd de naam in 1754 in Groenlust en is waarschijnlijk na 1803 gesloopt.¹⁷

3.2.3 De Nieuwe Oosterbegraafplaats

Gedurende de 19de eeuw trad het verval van de buitenplaatsen in. De gebouwen werden veelal afgebroken en de grond werd verkocht als landbouwgrond. Tegen het einde van de 19de eeuw werd de noodzaak voor een nieuwe begraafplaats groot. In 1866 werd het verboden om binnen de bebouwde kom te begraven en de bestaande begraafplaatsen dreigde vol te raken. De gemeente Amsterdam kocht, eind 19de eeuw, een stuk grond van 14 hectare langs de Middelweg waar voorheen de meeste buitenplaatsen waren gelegen.¹⁸ De tuinarchitect Leonard A. Springer ontwierp vervolgens voor dit terrein een begraafplaats in een parkachtige landschapstijl.

6 Het plangebied op de kaart van Scheltema uit 1900.

Voor de aanleg van de begraafplaats werd het terrein opgehoogd met 3 meter zand. In 1914 was een uitbreiding van de begraafplaats noodzakelijk en het terrein waar de buitenplaats/theetuin Rozenburg op was gelegen werd aangekocht en bij de begraafplaats gevoegd. Momenteel beslaat de begraafplaats circa 34 hectare grond en is daarmee de grootste begraafplaats van Nederland.

¹⁷ Bertram 2005 en Kruizinga, J.H., L. Janszen en A. A. Kok 1948.

¹⁸ Hendriksen 1998

3.3 Archeologische inventarisatie

In het plangebied is tot op heden geen archeologisch veldonderzoek uitgevoerd. Concrete aanwijzingen over de kwaliteit van archeologische sporen zijn daarom niet voorhanden. In de directe nabijheid zijn wel vier locaties bekend waar melding is gemaakt van archeologische vondsten en structuren. In het onderstaande worden de meldingen kort toegelicht.

Watergraafsmeer 3 (WAT3)

In 1939 zijn, tijdens het voor de bouw gereedmaken van een terrein tussen het Robert Kochplantsoen en de Maxwellstraat, enkele waarnemingen door een particulier gedaan. Deze melding staat bij het Bureau voor Monumenten en Archeologie geregistreerd onder de code WAT3. Tijdens de waarneming zijn de basementen van (mogelijk) de toegangspoorten behorende tot de voormalige buitenplaatsen en funderingsresten van het Maliehuis, gelegen aan het uiteinde van de maliebaan, gevonden. Ook zijn er palenrijen aangetroffen die waarschijnlijk de plattegrond van de zomerverblijven weergaven. Ten slotte zijn vele resten van pompen en putten gevonden. Het vondstmateriaal betrof onder andere kolfballen, oesterschelpen, pijpen (koppen) en een groot aantal scherven van flessen, aardewerk en tegels. Het dateert uit de 17de en 18de eeuw.¹⁹ De bij de in 1939 aangetroffen gebruiksvoorwerpen en in kaart gebrachte structuren geven een beeld van de materiële cultuur van de buitenplaatsbewoners en zijn een graadmeter voor het archeologisch potentieel van het plangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats.

Maxwellstraat (MAX)

Aan de Maxwellstraat is, op het terrein van het voormalige Maliehuis, bij het blootleggen van de fundering vondstmateriaal gevonden.

Watergraafsmeer 4 (WAT4)

Op de hoek van de Kruislaan-Weesperzijde lag vroeger de buitenplaats van Willem van Schie, Het Claaverblad geheten. Door een particulier zijn hier achttiende-eeuwse tegels, plavuizen, een siersteen uit een schouw, aardewerk en een gave, platte, groene reisfles gevonden.²⁰

Weesperzijde 1 (WPZ1)

Bij het graven van een sleuf door grondwerkers, ter hoogte van de voormalige ringdijk, zijn in 1933 enkele scherven verzameld door een particulier.

De bovenste laag (ca. 3,00 m dik) onder het huidige maaiveld betreft aangebrachte grond uit de 19de eeuw. Het oorspronkelijke polderpeil bevond zich in de Watergraafsmeer Polder op circa 5,00 m ÷ NAP. Op basis van de huidige maaiveldhoogte (circa 2,00 m ÷ NAP) kan er vanuit worden gegaan dat eventuele archeologische sporen of vondsten op een diepte van circa 3,00 m onder het huidige maaiveld liggen.

Er bestaat een grote kans dat de archeologische kwaliteit van de ondergrond in het plangebied niet te zeer is aangetast. In de 19de eeuw is het plangebied met circa 3 meter grond opgehoogd voor de aanleg van de begraafplaats.

¹⁹ Kruizinga 1979, 134-135

²⁰ Kruizinga 1979, 135

4 Archeologische verwachtingskaart

Op basis van bovenstaande inventarisatie (hoofdstuk 3) zijn binnen het plangebied De Nieuwe Ooster materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met de gebruiks- en bewoningsgeschiedenis als landelijk gebied na de inpoldering in de 17de tot de 19de eeuw en als stedelijk gebied in de 20ste eeuw. Er kunnen in bepaalde zones van het plangebied sporen van bewoning en landgebruik verwacht worden evenals sporen van 18de-eeuwse buitens en pleziertuinen. Dit leidt tot een verwachtingskaart van archeologische materiële neerslag voor het plangebied.

Archeologische verwachtingszones

Begrenzing plangebied

Zone A: Kruislaan

Betreft het tracé van de Kruislaan waarlangs sinds de 17de eeuw mensen zich verplaatsten, goederen werden vervoerd en bebouwing ontstond. De materiële neerslag betreft losse vondsten, afval en sporen van de wegstructuur. De archeologische verwachting in deze zone is laag als gevolg van wegwerkzaamheden en de aanleg van riolen in de 20ste eeuw.

Zone B: Buitenplaats Pauwenhage

Betreft de zone van het buiten Pauwenhage. De materiële neerslag betreft sporen zoals funderingen, beerputten, tuinen, losse vondsten en afvallen. Dergelijke sporen hebben een hoge dichtheid en sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

Zone C: Buitenplaats Meerzorg

Betreft de zone van het buiten Meerzorg. De materiële neerslag betreft sporen zoals funderingen, beerputten, tuinen, losse vondsten en afvallen. Dergelijke sporen hebben een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

Zone D: Buitenplaats Starrenbosch

Betreft de zone van het buiten Starrenbosch. De materiële neerslag betreft sporen zoals funderingen, beerputten, tuinen, losse vondsten en afvallen. Dergelijke sporen hebben een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

Zone E: Buitenplaats Maanenburg

Betreft de zone van het buiten Maanenburg. De materiële neerslag betreft sporen zoals funderingen, beerputten, tuinen, losse vondsten en afvallen. Dergelijke sporen hebben een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

Zone F: Buitenplaats Roozenburg

Betreft de zone van het buiten Roozenburg. De materiële neerslag betreft sporen zoals funderingen, beerputten, tuinen, losse vondsten en afval. Dergelijke sporen hebben een

hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

Zone G: Buitenplaats Zomerlust

Betreft de zone van het buiten Zomerlust. De materiële neerslag betreft sporen zoals funderingen, beerputten, tuinen, losse vondsten en afval. Dergelijke sporen hebben een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

Zone H: Buitenplaats Groenlust

Betreft de zone van het buiten Groenlust. De materiële neerslag betreft sporen zoals funderingen, beerputten, tuinen, losse vondsten en afval. Dergelijke sporen hebben een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

Zone I: Pleziertuinen Watergraafsmeer

Hier kunnen sporen voorkomen die verband houden met de voormalige pleziertuinen. De materiële neerslag kan bestaan uit sporen van een tuinindeling met eventueel hekwerken en een theehuis. De archeologische verwachting is hoog.

Zone J: Verkavelingsloten Watergraafsmeer

Hier kunnen sporen voorkomen die verband houden met bewoning en landgebruik van de inpoldering tot het gebruik als stedelijk gebied in de loop van de 20ste eeuw. Dergelijke overblijfselen hebben weinig tot geen samenhang en een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

Zone K: Molenwetering Watergraafsmeer

De materiële neerslag betreft losse vondsten en afval: in de wetering gegooid of verloren voorwerpen. Dergelijke overblijfselen hebben geen samenhang en hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

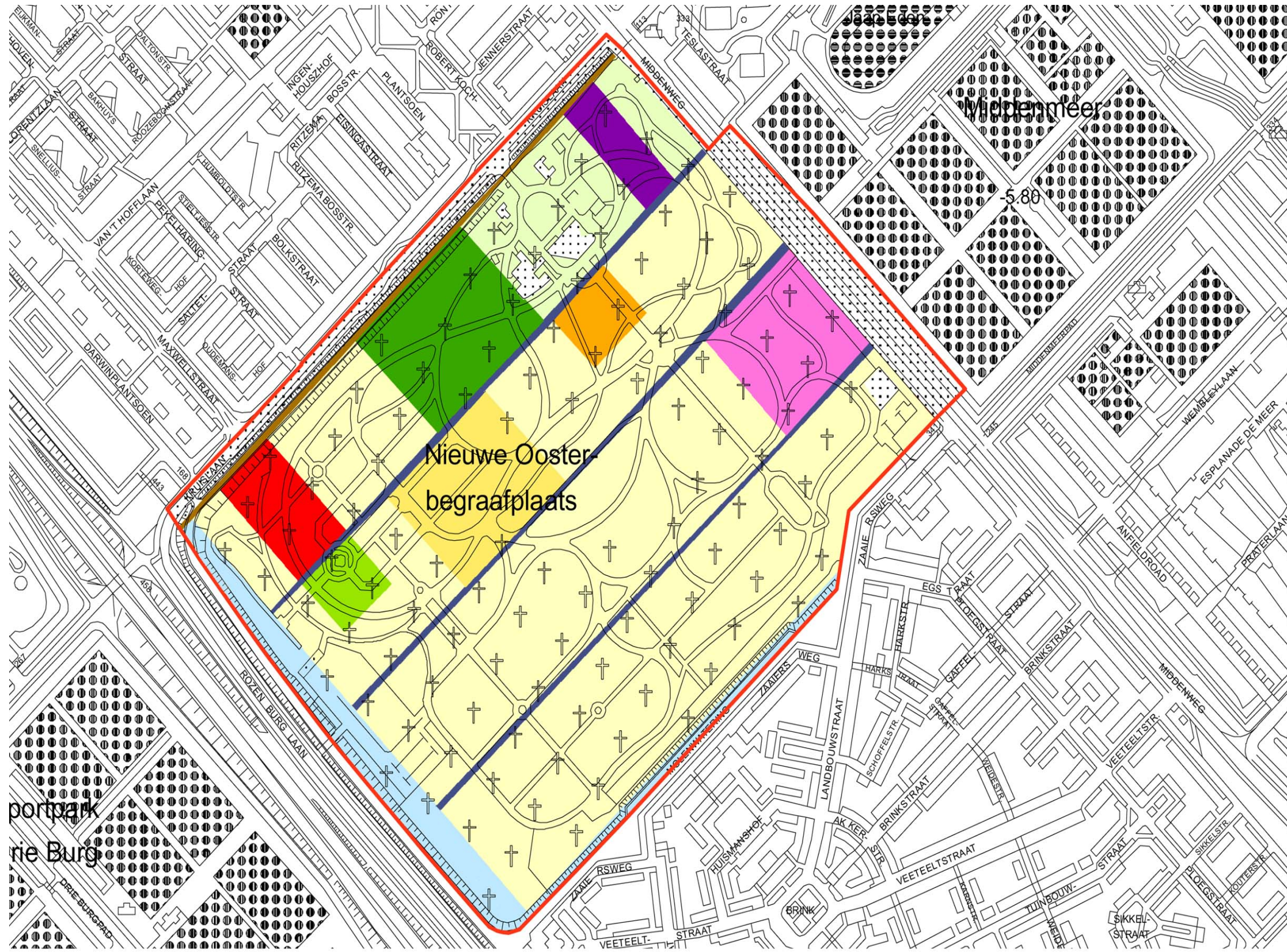
Zone L: Kavels Watergraafsmeer

Hier kunnen sporen voorkomen die verband houden met bewoning en landgebruik van de inpoldering tot het gebruik als stedelijk gebied in de loop van de 20ste eeuw. Dergelijke overblijfselen hebben weinig tot geen samenhang en een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

Zone M: Verstoring

Bij de aanleg van de bebouwing in de 19de eeuw is het bodemarchief dermate verstoord dat de kans op aanwezigheid van archeologische waarden gering is.

- X** Gemeente Amsterdam
- X** Bureau Monumenten & Archeologie
- X** Project: bestemmingsplan De Nieuwe Oosterbegraafplaats: Archeologische Verwachtingen
- Bestemmingsplangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats
- A Kruislaan
- B Buitenplaats Pauwenhage
- C Buitenplaats Meerzorg
- D Buitenplaats Starre Bosch
- E Buitenplaats Maanenburg
- F Buitenplaats Rozenburg
- G Buitenplaats Zomerlust
- H Buitenplaats Groenlust
- I Pleziertuinen Watergraafsmeer
- J Verkavelingsloten Watergraafsmeer
- K Molenwetering in Watergraafsmeer
- L Kavels Watergraafsmeer
- M Verstoring

Versie: 15 december 2009/ definitief
Cartograaf: drs. L.F. de Leeuw

5 Archeologische beleidskaart

De archeologische beleidsadvieskaart van het plangebied De Nieuwe Oosterbegraafplaats is bedoeld als een schematisch ruimtelijk overzicht van de maatregelen die nodig zijn voor de zorg voor het archeologische erfgoed binnen bepaalde zones of locaties in de plangebieden. De verwachtingen worden gekoppeld aan de huidige toestand van het terrein en mogelijk opgetreden bodemverstoringen. De clustering van de verwachtingszones resulteert in een beleidskaart met daarop zones met bijbehorende specifieke beleidsmaatregelen.

Archeologische Beleidszones op basis van de archeologische verwachtingszones en verstoringen

- Begrenzing plangebied

- **Beleid bij hoge verwachting binnen grafzone (verwachtingszones C t/m I)**
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen minder dan 3,00 m onder maaiveld.

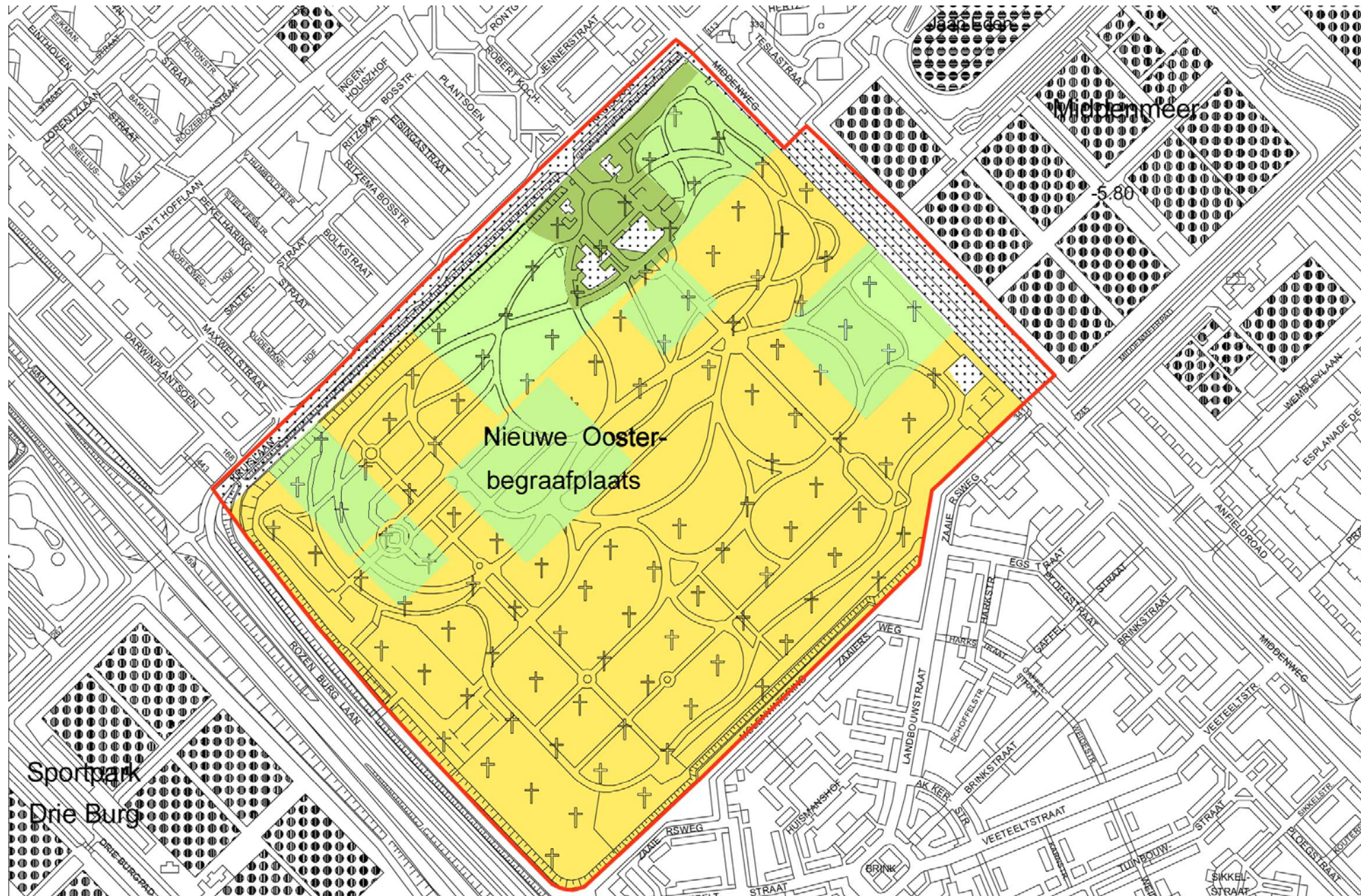
- **Beleid bij hoge verwachting buiten grafzone (verwachtingszones (gedeelte van) B en I)**
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 3,00 m onder maaiveld.

- **Beleid bij lage verwachting (verwachtingszones J, K en L)**
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen minder dan 3,00 m onder maaiveld.

- **Beleid: negatieve verwachting: (sub)recente verstoring (verwachtingszones A en M)**
Voor deze delen van het plangebied geldt een negatieve verwachting, vanwege de hoge mate van verstoring en de lage verwachting. Daarmee zijn deze delen van het plangebied vrijgesteld van verdere archeologische maatregelen.

Voor de uitvoering van archeologisch veldonderzoek, zoals een Archeologische Begeleiding (AB), een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) of een Archeologische Opgraving (AO), is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Voor het gehele plangebied geldt dat ook in geval geen archeologisch veldonderzoek vereist is en er toch archeologische overblijfselen ouder dan 50 jaar bij bouwwerkzaamheden aangetroffen worden, deze bij de gemeente aangemeld dienen te worden, zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

- ✘ Gemeente Amsterdam
- ✘ Bureau Monumenten & Archeologie
- ✘ Project: bestemmingsplan De Nieuwe Ooster-begraafplaats: Archeologisch Beleid

Bestemmingsplangebied De Nieuwe Ooster-begraafplaats.

Hoge verwachting binnen grafzone: uitzondering bij minder dan 3,00 m onder maaiveld.

Hoge verwachting buiten grafzone: uitzondering kleiner dan 100 m2 en minder dan 3,00 m onder maaiveld.

Lage verwachting binnen grafzone: uitzondering bij minder dan 3,00 m onder maaiveld.

Vrijstelling archeologie

Versie: 15 december 2009/ definitief
Cartograaf: drs. L.F. de Leeuw

Conclusie

Het voorliggende bureauonderzoek naar archeologische waarden is uitgevoerd in het kader van het bestemmingsplan De Nieuwe Oosterbegraafplaats. De mogelijkheid dat in de grond aanwezige archeologische waarden worden verstoord is afhankelijk van de grootte en de diepte van het te verstoren oppervlak bij toekomstige bouwingrepen.

De beleidskaart maakt onderscheid tussen twee zones met een hoge archeologische verwachting, een zone met een lage archeologische verwachting en een zone zonder verwachting.

Voor de beleidszone met een hoge archeologische verwachting binnen de grafzone (**verwachtingszones C t/m I**) geldt een uitzondering van archeologisch veldonderzoek bij bodemingrepen minder dan 3,00 m onder maaiveld.

Voor de beleidszone met een hoge archeologische verwachting buiten de grafzone (**verwachtingszones (gedeelte van) B en I**) geldt een uitzondering van archeologisch veldonderzoek bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 3,00 m onder maaiveld.

Voor de beleidszone met een lage archeologische verwachting (**verwachtingszones J, K en L**) geldt een uitzondering van archeologisch veldonderzoek bij bodemingrepen minder dan 3,00 m onder maaiveld.

Voor de beleidszone zonder archeologische verwachting (**verwachtingszones A en M**) geldt vrijstelling van verdere archeologische maatregelen.

Voor de uitvoering van elk archeologisch veldwerk, zoals een Archeologische Begeleiding (AB), een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) of een Archeologische Opgraving (AO), is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat ook in geval geen archeologisch vervolgonderzoek is vereist en toch bodemvondsten ouder dan 50 jaar worden aangetroffen dit aan Bureau Monumenten en Archeologie gemeld moet worden zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Bronnen

Digitale bronnen

Cultuur Historische Waardenkaart provincie Noord-Holland. <http://chw.noord-holland.nl>
Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
www.buitenplaatseninnederland.nl

Literatuur

Bertram, C., *Noord-Hollands Arcadia: Ruim 400 Noord-Hollandse buitenplaatsen in tekeningen, prenten en kaarten uit de Provinciale Atlas Noord-Holland*, 2005
BMA, *Ruimte voor Geschiedenis. Beleidsnota Monumenten en Archeologie*, Amsterdam 2005-2010, Amsterdam 2005.
Carasso-Kok, M. (red), *Geschiedenis van Amsterdam. Centrum van de wereld 1578-1650*, Amsterdam 2004.
Eerden, R. van, 'De archeologische reservaten van 'Malta'', *Archeobrief* 12, 2, 2008, 13-18.
Euwe, J., *Archeologisch Bureauonderzoek Plangebied Jeruzalem*, Amsterdam 2009
Hendriksen, A., *Watergraafsmeer, binnenzee, polder, lustoord, stadsdeel*, Amsterdam 1998.
Thurkow, A.J.: Watergraafs- of Diemermeer. Een hoogtepunt onder de 17^e eeuwse droogmakerijen. In: Heinemeijer, W.F. e.a. (red.): *Amsterdam in kaarten. Verandering van de stad in vier eeuwen cartografie*, Ede/Antwerpen, 1987, 60-64.
Kruizinga, J.H.: *Watergraafsmeer. Eens een parel aan de kroon van Amsterdam*. Amsterdam, 1948.
Kruizinga, J.H.: *350 jaar Watergraafsmeer*, Amsterdam/Alphen a/d Rijn, 1979.
Veerkamp, J.A.G., *Mammoeten in Amsterdam? Een inventarisatie van archeologische aandachtspunten bij de aanleg van de Noord/Zuid Metrolijn*, Amsterdam 1997.

Afmelding:

Archicode 29226
Controle proces en waardstelling
Voor akkoord

datum: 05-01-2010
prof. dr. J.H.G. Gawronski
datum: 14-01-2010

Hoofd afdeling Archeologie BMA
Prof. dr. J.H.G. Gawronski

Colofon

Archeologisch Bureauonderzoek 10-002

Datum: 14-01-2010
Status: Definitief
Redactie: Prof. dr. J.H.G. Gawronski
Tekst: drs. M. Stronkhorst
Tekeningen: Drs. L. de Leeuw, drs. M. Stronkhorst

© Bureau Monumenten & Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2010
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BMA. BMA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.